

Sunday Chabura

מורא אב

שם אחרים כשם אביו

מראה מקומות

(א) רמב"ם הל' ממרים פ"ו ה"ג חידש שהקורא חבירו ששמו כשם אביו צריך לשנות מיהו זהו דוקא בשם שהוא פלא, אבל בשם רגיל מותר שלא בפניו. רדב"ז שם מסביר הטעם משום שאביו וגם האחרים העומדים שם יחשבו שקורא לאביו

(ב) רמב"ם הל' תלמוד תורה פ"ה ה"ה כתב שאינו אסור אלא אם הוא בפניו וגם שמו הוא שם פלאי. והוא ממש סתירה לדבריו בהל' ממרים

(ג) טור יו"ד סימן ר"מ סעיף ב' הביא דברי הרמ" (הל' ממרים) ומתמיה מהו מקורו דרישה שם אות ד' רצה לתרץ סתירת הרמ"י. והוא משנה הגירסא בהל' של הרמ"י ממרים ומוחק התיבות "שלא בפניו". דהיינו שהוא מתיר לקרוא אחרים בשם של אביו אפילו בפניו (אם לא שהוא שם פלא) ואם הוא שם פלא אז מותר שלא בפניו

(ד) שו"ע יו"ד סימן ר"מ סעיף ב' רק בשם פלא. ואם שם אביו הוא שם רגיל מותר בכל אופן. מיהו הרמ"א הביא שמותר רק שלא בפניו. ש"ך שם אות ג' הביא דברי הדרישה להקל

(ה) חיי אדם כלל ס"ז סוף אות ח' הביא מח' הנ"ל. וכתב שעכשיו מקילין משום שסומכין שהאב מוחל

(ו) אגרות משה יו"ד ח"א סימן קל"ג ד"ה וטעם הרמ"א שכתב טעם חדש שיש להקל בזה"ז עיי"ש. וגם הביא שאפילו אם האב מוחל, מה שהבן קורא לאחר בשמו, מ"מ עדיין יש מצוה של כיבוד ליזהר. (ומסיק שבדבר התלוי במח' אז א"צ ליזהר)

ויש לעיין מהו הדין אם קוראין בנו או נכדו ע"ש אביו, האם יש איסור הנ"ל. ובפרט למנהג הספרדים שנותים על שם אדם שעדיין חי.

(ז) שו"ת מהר"י אסאד סימן רמ"ז הביא ספר החסידים שאין ליתן שם לתינוק אחר מי שהוא עדיין חי. וכתב שאין טעם האיסור משום שיבוא לקרותו בפני אביו, דבהא יכול ליזהר שלא לקרותו.

(ח) ארחות רבינו ח"ד עמוד ק"פ אות ע"ט הביא שהחו"א הקפיד שלא קרא שום אדם ששמו היה כשם אביו "שמריהו" אפילו לאחר מיתת אביו. והגר"ח קנייבסקי שליט"א אמר שזהו משום ששמריהו הוא שם פלא

מראה מקומות

אזני יכול לומר נרצין לי דברי אבי שנראה כמכריע את דבריו חלל את יע' לו תשובה להשיב על דברי החולקים משיב ע"ל. ואפשר שיש"י כשנכתב לא יאמר נרצין דברי פלוגי על א' זה מהם שיאמר נמכוון שאפילו כשיאמר שנרצין דברי אביו נראה כמכריע את דבריו: ולא יקרא בשמו וכו'. ברייתא שם משנה שם אביו כלומר שיאמר כך אמר אבא מארי ולא יזכיר את

לזה לרבינו דלי"ש בחייו ל"ש לאחר מותו ונרץ
לשנות: היה שם אביו וכו'. י"ע מהיכן מנאלו
וכל הלשון עד אין כרך כלום נסתפק כי והעירומים
עליו בפי' המלכות מ"מ: איחור כבוד מאביל
וכו'. ברייתא שם כבוד מאביל ומשקה מלביש
ומשקה וממניס ומנולא איבעיה לכו משל מן מלמד
מאביל ומשקה משלו או משל אביו רב יהודה
אמר משל בן רב נתן רב פסיעא אמר משל רב
אורי ליה נבנן לרב דרמיה וכו' כמ"ד משל אב
ופסק רבתי כלומר הוראה מרד דרביס נתיב
ועוד דלמסא לתעשה היא וכן פסקו הר"ף
והתוספות: ואם אין ממוץ לאב וכו'. לך פסק
הר"ף שם ח"ל ויהא דרביס לבן וסבא לך פסק
כייפין לבן ושקלין מניה בתרס דקדק ויהיבין
ללבוש כי הא דרבה כפה לרב נתן רב אמי ואפיין
מניה מ' וזי ללדקן וכן שדרו ממתיבתא. וכבש
קמ"ג דלדא בירושלמי דפסא דכבוד אב וחס
אין כבוד כבוד מהימן שאפילו אין לך כלום אסה
דרך לטמן ברחיים בשבילם וכבש הוא ו"ל דהיינו
שכאין ללבוש והתוספות מכניז דלמסא בירושלמי
אמר ר' יוסי הלוי דהויין לך משמעתא בירין
לי כי הוי שפיעא את הכן לון את אביו ועוד
הכיז רחיה ממקום אחר מהירושלמי דמשמע
דרידא דכופין. ומ"ש וממניס ומנולא. כבר נבאר
כלשון הכרייתא שכתבתי בנכס שקדס זו: ועומד
בפניו וכו'. בפ"ק דרביס שם רב יוסף ד
שמע קל כרעא דלוימס אמר איקום ממקי שינע
דלמס וגם מדליכעניא לן בננו והוא רבי דנכסמון
משמע דלמסו רב פסיעא דמייז לעמוד מפניו:
ד' והאב: שהיה תלמיד וכו'. שם (דף ל"ג):
איבעיה ליה בננו והוא רבי מנאל
לעמוד מפני אביו ובעי למפסעא מדל"ל שמואל
לרב יהודה קום ממקי אבון ורב יהודה רבו של
אביו היה ודמו הסם דשאני יסוקאל אביו של רב
יהודה דבעל משעים הוי דלמסו ממע שמואל נמי
קאים ממקיה וכמר הכי איבעיה לן בננו והוא רבי
מנאל שיעמוד אביו מפניו והא נמי לא איפשיטא

טעם, ומלאכי שכתב הרב רבינו נסים וכחזר רבינו גאנצל שא"פ שהוא רב חייב לעמוד מפני אביו אבל אביו אינו חייב לעמוד לפניו ואף רבינו משה ר' מיימון ז"ל כתב כי צ"י מהלכות ממרים וזכר עיון למה ונראה לי דאע"ג דלא מיפשיט בגמרא דין ילפי לה מהדרסין בירושלמי (פי"ק דקדושין) אמו של רבי טרפון ירדה לעייל לתוך מדרה בשבת ומפקק קורדיקין שלה ואכל רבי טרפון ומינה שפיר דיו חמת פרקוניה ואמרה מהלכת עליהם עד ששגיגה לתתהא פשט אחת חלה ר' טרפון ונגנבו הכמים לבקרי ואחריה להם התחללה על רבי טרפון בני שהוא טיה בי כבוד מדיא אמרין לה מאי עבד לה ויזכר מדיא ומינה לה טון ענדא אמרין אפילו הוא עושה כן אלף אלפים עדיין לא הגיע לכבוד שאמרה חורה ע"כ בירושלמי. ויבאר דקמה דרבי אינה אלא מדין חסד ואם איחא שאין הכן חייב לעמוד מפני אביו כשהבן רבו לא היה רשאה אמו של רבי טרפון לומר כי הילכך אע"ג דבגמרא דין מפקקא ז"ל שבתה פתחתי ומינה ואלא משכחתי דבעלמא מעשים הוות מדרסין אמרין המסאך

עובדא דירושלמי דר' ערסין כל אימא דהות נעיא אימא למיסלקא לפוריא גחין וסלקא עליה
דיקון דירושלמי לא אינעיא להו משמע דמישטע פשעא להו מההוא עובדא ואע"פ דגמרא
ין: וחיוב לבבדו בשאר דרכיו וכו' עד זמרו למי העולם הכא. ברימא נפיק דקדושת
זביו לחוק לא כבוד לבד דכרים שאמר כמאן יא יתלה הכבוד כמאן ואפילו ידע שכדורו
ואז נשמו למתום דכר לביו לא יתלה בלבויו שאני לא אלא נפלי:

שקבל שאין משפט רשעי ישראל בניהם אלא י"ב חדש:
 וכן נראה לומר חירא' ה' כן שנים אם כן מה מ"ל איש איש ספק בידו לעשות אשה אין
 שם שיהיו שוין ופירש"י ספק יכולה שאין מוחה בידו רשות אחרים בעלה. ונאגדשה חבבילה
 ונאמרו חבבילה:

710

ג. דו"ח שם אביו או שם רבו וכו', (א"ס עיין בדרשות הרב המהר"ם בדרך עניים (ל"ו). מה שחילק זה):

72

וַיִּבְרְכוּ בְּמִשְׁפַּחַת חָתָם סֵ"ה וַעֲרִין בִּסְ"ו עֵינֵי: [ס] רַב יוֹסֵף בִּי שְׁמֵעַ קֵל בְּרִיעַת דַּאֲמִיחַ
דַּאֲמִיחַ אֲמִיר אִיקוֹם מִקְטִי שִׁבְחָה דַּאֲמִיחַ עֵלִי: ד' [ו] וְהַרְאֵשׁ כְּהֵב שִׁכַל אֲחִיד עֵימִיד בְּמִי
חֲשֵׁנִי כֵן בְּמִיד שֵׁם:

57

כתב הרמב"ם לא יקראנו בשמו לא בחייו ולא במותו וכו'. ה כתב הרמב"ם לא יקראנו בשמו וכו'. נתימא פרק קמא בפרק ו' מהלכות ממרים (ה"ג) כתב כן אלא דבשמות שקורין בו כל העם שהתיר לקרות זהם לאחרים כתב שם דהיינו דוקא שלא בפניו: **ומ"ש** לא יקראנו בשמו. נתימא בפרק קמא דקידושין (ס"ט): **ומ"ש** היה שם אביו או שם רבו בשם אחרים משנה את שמו. [ב] ומתה עליו רמ"ט:

שנראה כמכריע דברי אביו אלא אם יש לו תשובה להשיב על החולקים (ד) כתב הרמב"ם לא יקראנו בשמו לא בחייו ולא במותו אלא אומר אבא מרי. היה שם אביו או שם רבו בשם אחרים (ה) משנה את שמו. (ו) ויראה לי שאין לזהר בכך אלא בשם שהוא פלאי שאין הכל דשין בו אבל השמות שקורין בו כל העם כגון אברהם יצחק ויעקב משה ואהרן וכיוצא בהם בכל לשון ובכל זמן (י) קורא בהן לאחרים ואין בכך כלום ע"כ.

אין נראה כלל כקורא לרבו בשמו. ורמ"ט שמתה עליו זהו מפני שחש שפירש משנה שם אביו וכו' כפירוש רש"י. ועיין לקמן בסמ"ק רמ"ט (ס"ג) מנאר דלהרמב"ם נמי ליכא איסורא אלא כשמוכיר אחרים בשם רבו פני רבו אצל שלא כשמוכיר אחרים בשם רבו פני רבו ליכא איסורא אלא דש לזהר בך ומשום הכי לא הזכיר כאן הרמב"ם איסורא אלא שצריך לזהר:

כתב הרמב"ם לא יקראנו (בעצמו) [בשמו] וכו'. מהר"ן ז"ל (דרישה אות ד) האריך נכאן וכתב שרבינו היתה לו גירסא אחרת בדברי הרמב"ם. ולפע"ד נראה דלא דק ועיין בחיטרי סמ"ק רמ"ט ס"ג לשם התנא נס"ד ודלא כמ"ש לשם מהר"ן ז"ל (פרישה אות יב) [ע"ד באן].

פרישה

(ה) משנה את שמו. לומר שם האחרים: (ו) ויראה לי וכו'. לשון הרמב"ם הוא: (י) קורא בהן לאחרים. "שלא בפניו" כן הוא נתימא והיכא כ"י ורמ"א (ס"ג). ועיין בדרישה שם כתמני והוכחתי דרמ"ט לא גרס ברמב"ם להאי שלא בפניו:

דרישה

בפניו הא אם הוא פלא אפילו שלא בפניו אסור וכאן כתב ולא יזכיר שמו בפ' נריך תלמוד מנא ליה דצריך לשנות שם האחרים עכ"ל כסף מ' ודגה כל אלו הג' קושיות שהקשה לדברי הרמב"ם אהרדי קשה לפי מה שגרס בהלכות ממרים בסיפא שלא בפניו לכן נראה שרבינו השמיטו מהעתקתו לדברי הרמב"ם מפני שלא גרס לה וכוה ניחא הכל שגם בהלכות ממרים לא אסר בשם אחרים אלא דוקא כשהוא פלאי וגם בפניו אבל בפניו בלא פלאי או פלאי ושלם בפניו שרי כמו שכתב בהלכות ת"ת שלא אסר שלא בפניו כי אם לקרות לרבו והוא פלאי אבל אחרים שלא בפניו בכל ענין שרי. ומ"ש בהלכות ת"ת דאפילו תלמיד לרב אינו אסור לקרות אלא בשם פלאי נראה פשוט דלא כתב כן אלא משום שכתב שאפילו שלא בפניו אסור וזה אינו אסור אלא בשם פלאי אבל בפניו פשוט דאפילו אינו פלאי אסור לקרותו בשמו. ואף על גב דלא כן כתב בהדיא סתמא כפירוש דמי דזיל בתר טעמו למה אסור שלא בפניו בשם פלאי גם אין שייך לשון קריאה שלא בפניו וע"כ צ"ל כיון שהכל יודעין כשמוכיר אותו שם דרך שמועה אפילו שלא בפניו דשם רבו הוא מזכיר הוי ליה כאילו קרא לפניו לענינו לנוכח ומק"ו כשאנו ראינו בעינינו שקראו בשמו לנוכח עינינו ומדבר עמו וק"ל: **ובזה** נתיישב נמי דנענש גיחזי על שקרא לרבו בשמו אפילו שלא בפניו אע"ג דשם אלישע אינו שם פלאי כי כמה אלישע נענו בשוקא וכדאיתא בפרק חלק (ט"ז) ז"ל היכי דמי אפיקורוס אמר רב נחמן זה הקורא לרבו בשמו דאמר רבי יוחנן מפני מה נענש גיחזי מפני שקרא לרבו בשמו שנאמר (מ"ב ח ה) זאת האשה וזה בנה אשר החיה אלישע וכו'. וכסף משנה הביא למאמר זה אמה שכתב הרמב"ם דאסור לתלמיד לקרות לרבו בשמו אפילו שלא בפניו והוא שיהיה השם פלאי וקשה הלא שם אלישע אינו פלאי כמ"ש ואפילו הכי נענש. אלא ע"כ צ"ל כמ"ש דזיל בתר טעמו דלעולם כשידוע שהשם שמוציא מפיו רצונו להזכיר שם רבו הוא ביוש לרבו על שקראו בשמו לחוד ולא אמר פלוני רבי ומורי. והשתא ניחא דודאי כשאמר גיחזי זאת האשה וזה בנה אשר החיה אלישע אף שהיה שלא בפניו כולי עלמא ידיע דאלישע רבו החיה והוה זילותא דאלישע דלא קראו רבי וק"ל. ונראה שזהו טעם הש"ע שהשמיט ג"כ בסימן זה ובסימן רמ"ב תיבות "שלא בפניו" ומתחילה על רמ"א שהגיהו שם בבי' הסימנים (ס"ו) רמ"ב ס"ב. ורמ"ב ס"ט. ואשר כתבתי ודקדקתי מהשמטת רבינו והמחבר ש"ע בעצמו הוא הנכון בעיני ודוק:

חדושי הגהות

רמ"ב [ב] הרב"י התחיל בתחילת העור ולא סיים עליו היות גם נענינו תמוהים דברי הרמב"ם וכמו שהערה בזה בפרק ה' מהלכות ת"ת (ה"ה) ובפ"ו מהלכות ממרים (ה"ג). ועיין שו"ת נכון לדברי הרמב"ם בפרק נאר שער וי' ובמרכנת המעשה:

הגהות והערות

[*] עיין שם בסוף מסכת הוריות:

(ג) נראין דבריו אבא. בעוד (עמוד הקפס) סיים שגילה דבריו, אלא אם יש לו חשונה להשיב על המולקיס ישיב וזהו דמלכו בעוד ח"מ שהעור חולק עם אביו כמה פעמים, היינו שלם בפניו, כמו שכתוב (נפיש) כאן [ד] דוקא בפניו אסור. ומכל מקום נראה לי דאם הוא חולק על אביו ויש עוד אחר שאומר כאביו והוא רוצה להוכיח ולכתוב דעתו כדעת החולק על אביו, לא חזיר שם אביו אלא שם האחר, כיון שיוכל לעשות דרך כבוד יעשה. וזה למדתי מדברי הטור נפיש סימן ק"ו (עמוד שג) כמה שכתב כי לא קלקל בגוף כי וזהו הוא חולק על אביו, ודמו (הטור) הפלגתה על בעל התרומות (שער מג ס"ד סימן טו) כסימן ק"ד (ח"מ, עמוד שהיו, וזה נשא פנים לאביו, וכמו שכתבתי בפניעתה דשמיאל: (ד) אם הוא שם שהוא פ"א ב"ר. משמע דכרשה לענין לקרואו בשמו אסור שלא בפניו אפילו בלתי פלגי, ועיין מה שאכתוב בסימן רמ"ב סעיף ט"ו

ג ש"א בפניו ב"ר. והדרישה (אם ד) כתב דלמחרים אפילו בפניו אם אינו פלגי שר, וכן נפלא שלם בפניו, וע"ש שהאריך. והב"ח (עמוד הקפס ד"ה כתב דשלם בפני רבו ל"כ חסודא, מיהו יש לחזר מפני הכבוד. ועיין לקמן סימן רמ"ב סעיף ט"ו (וס"ק סג) ד וקרעו בגדיו ב"ר. מיהו מותר לתנעו דנין דמלקמן סעיף ט' בהג"ה, וכן כתוב בפרישה לקמן סעיף ט"ו: ד אינו חייב לחזר ב"ר. והוא הדן דלון לר"ך

(ג) נראין דבריו אבא ו (ב) ו לא ידעתי י שמו (ז) לא בחייו (ז) ולא בפותו אלא אומר או (ז) חיה שם אביו בשם אחרים (ז) (ז) משנה ששם (ד) אם הוא שם שהוא פלגי שאין הבל רגילים לקרות בו: [כנה] (ז) אכל שם שרגילין בו מותר לקרות אחרים (ד) ג (ז) שלם בפניו

ג עד חיבן מוראם חיה חבן לברש חסודות ויושב בראש הקהל ובא אביו ואסור ד וקרעו (ז) בגדיו והבוחו על ראשו וירקו בפניו לא יכלים אותם י"א אלא ישתוק ויירא מסלך מלכי המלכים שצוהו בכך:

ד י איהו ב"כבוד מאבילו ומשקחו מלכיש ומבטח מכנים ומוציא י ויחננו לו כסבר פנים יפות שאפילו מאבילו בכל יום פטומות וחראה לו פנים וזקפות (עונש) [נענש] י עלייו: הנה י וכן להיפך אם ממתין אביו נרשים וכוונתו לטובה כדי שיעלל אביו מדבר קשה ויפיר מזה ומדבר פיוסס על לב אביו ומראה לו שכוונתו לטובה עד שימלטה אביו לטעון נרשים נחל פולס הכא (ז) (ז) רשמשט כשאר דברים שהמשט משמש רבו:

ד י וזה שמואבילו ומשקחו מלכיש ומוציא י ויחננו לו כסבר פנים יפות שאפילו מאבילו בכל יום פטומות וחראה לו פנים וזקפות (עונש) [נענש] י עלייו: הנה י וכן להיפך אם ממתין אביו נרשים וכוונתו לטובה כדי שיעלל אביו מדבר קשה ויפיר מזה ומדבר פיוסס על לב אביו ומראה לו שכוונתו לטובה עד שימלטה אביו לטעון נרשים נחל פולס הכא (ז) (ז) רשמשט כשאר דברים שהמשט משמש רבו:

ה י וזה שמואבילו ומשקחו מלכיש ומוציא י ויחננו לו כסבר פנים יפות שאפילו מאבילו בכל יום פטומות וחראה לו פנים וזקפות (עונש) [נענש] י עלייו: הנה י וכן להיפך אם ממתין אביו נרשים וכוונתו לטובה כדי שיעלל אביו מדבר קשה ויפיר מזה ומדבר פיוסס על לב אביו ומראה לו שכוונתו לטובה עד שימלטה אביו לטעון נרשים נחל פולס הכא (ז) (ז) רשמשט כשאר דברים שהמשט משמש רבו:

ה י וזה שמואבילו ומשקחו מלכיש ומוציא י ויחננו לו כסבר פנים יפות שאפילו מאבילו בכל יום פטומות וחראה לו פנים וזקפות (עונש) [נענש] י עלייו: הנה י וכן להיפך אם ממתין אביו נרשים וכוונתו לטובה כדי שיעלל אביו מדבר קשה ויפיר מזה ומדבר פיוסס על לב אביו ומראה לו שכוונתו לטובה עד שימלטה אביו לטעון נרשים נחל פולס הכא (ז) (ז) רשמשט כשאר דברים שהמשט משמש רבו:

ה י וזה שמואבילו ומשקחו מלכיש ומוציא י ויחננו לו כסבר פנים יפות שאפילו מאבילו בכל יום פטומות וחראה לו פנים וזקפות (עונש) [נענש] י עלייו: הנה י וכן להיפך אם ממתין אביו נרשים וכוונתו לטובה כדי שיעלל אביו מדבר קשה ויפיר מזה ומדבר פיוסס על לב אביו ומראה לו שכוונתו לטובה עד שימלטה אביו לטעון נרשים נחל פולס הכא (ז) (ז) רשמשט כשאר דברים שהמשט משמש רבו:

ה י וזה שמואבילו ומשקחו מלכיש ומוציא י ויחננו לו כסבר פנים יפות שאפילו מאבילו בכל יום פטומות וחראה לו פנים וזקפות (עונש) [נענש] י עלייו: הנה י וכן להיפך אם ממתין אביו נרשים וכוונתו לטובה כדי שיעלל אביו מדבר קשה ויפיר מזה ומדבר פיוסס על לב אביו ומראה לו שכוונתו לטובה עד שימלטה אביו לטעון נרשים נחל פולס הכא (ז) (ז) רשמשט כשאר דברים שהמשט משמש רבו:

ערך דאם ימהרירק"ש

ערך דאם ימהרירק"ש

במה [לקרות בו] וסם שרגילין בו, קולל למחרם שלם בפניו: ש"ח י [מאבילו ומשקחו] וכן אביו כפי מה שחל יכל, ואם יש לו נשים רבים מהשכן לפי מותן:

במה [לקרות בו] וסם שרגילין בו, קולל למחרם שלם בפניו: ש"ח י [מאבילו ומשקחו] וכן אביו כפי מה שחל יכל, ואם יש לו נשים רבים מהשכן לפי מותן:

הגדרות רע"ק"א

הגדרות רע"ק"א

ג) ויש ו לא יקראנו בשמו. קשה לי הא נכנסת יית ע"כ אחר לכו נפלא אלא, וכן שנת קט"ו ע"כ אחר רבי יוסף מעשה באלה הלפס: (ד) וא ש"ס. עיין כסבר שגם טף הריות נ"ה, א ד"ה אחר לכו נפלא

ג) ויש ו לא יקראנו בשמו. קשה לי הא נכנסת יית ע"כ אחר לכו נפלא אלא, וכן שנת קט"ו ע"כ אחר רבי יוסף מעשה באלה הלפס: (ד) וא ש"ס. עיין כסבר שגם טף הריות נ"ה, א ד"ה אחר לכו נפלא

ה) כן בשמו נחמנו (ח) ויחננו אב"י שם ב"ר. כמו שכתוב (שנת קמ"ז) כי וסאר מקומות עיוותין נ"ה, א: מנחות נ"ב, א) אסור רבי כשלמדתי אצל רבי שמעון. אבל לאביו עצמו לא, כמו שכתוב שם בקדושין. והנזכר לעיל [סיק ח"ו], אף לאחר מותו: (ט) [ש"ח י חנין ויפסשונו ב"ר. כמו שכתוב בגדלים ל"ח ב' (ז); (י) [ש"ח י חנין ויפסשונו ב"ר. וחספות [קדושין ל"ב, א] ד"ה ארור ב"ר, ור"ף נ"ס י, א], ושאר פוסקים: (י"א) ואם ב"ר אב"י ב"ר, עיין חספות [שם] ל"א א' ד"ה כבוד

ה) כן בשמו נחמנו (ח) ויחננו אב"י שם ב"ר. כמו שכתוב (שנת קמ"ז) כי וסאר מקומות עיוותין נ"ה, א: מנחות נ"ב, א) אסור רבי כשלמדתי אצל רבי שמעון. אבל לאביו עצמו לא, כמו שכתוב שם בקדושין. והנזכר לעיל [סיק ח"ו], אף לאחר מותו: (ט) [ש"ח י חנין ויפסשונו ב"ר. כמו שכתוב בגדלים ל"ח ב' (ז); (י) [ש"ח י חנין ויפסשונו ב"ר. וחספות [קדושין ל"ב, א] ד"ה ארור ב"ר, ור"ף נ"ס י, א], ושאר פוסקים: (י"א) ואם ב"ר אב"י ב"ר, עיין חספות [שם] ל"א א' ד"ה כבוד

פתחי תשובה

פתחי תשובה

(ב) ו לא יקראנו בשמו. ונראה לי דאם אחרים שואלים ממנו בן מי אתה, מותר לומר להם בן רבי שליחי אני. ורואה לזה מה שכתב מהרש"ל ב"ס שלם פירק קמא דקדושין סימן ס"ה דאם דהרא"ש חזיר רבו מהרים בשמו, מפני שהיה לו שאר חכמים שהיו רבותיו הוצרך להוכיחו ב"ר, ובאביו בכל ענין אסור, מפני שאין לו אלא אב אחד, והוא דהמור חזירי את אביו, מפני שהחזירי בלשון כבוד, הרא"ש, כלומר ראש לכל ישראל, עכ"ל. אם כן כשרוצה להוכיחו שאין יודעים אותו גם באביו שירי: (ג) משנה ששם. עיין ברש"י גיטין דף ל"ד ע"כ (ד"ה וחספות) גבי אביו, ור"ף: (ד) וזן אביו. עיין בתשובת הרדב"ח

(ד) ש"א. והדרישה כתב דלמחרים אפילו בפניו אם אינו פלגי שר, וכן נפלא שלם בפניו, והב"ח כתב דשלם בפני רבו ל"כ חסודא, מיהו יש לחזר מפני הכבוד. ועיין לקמן סימן רמ"ב סעיף ט"ו, [ערך ס"ק ג]. וכתב הט"ו [ערך ג] הא דמלכו בעוד ח"מ ששלם הטור עם אביו כמה פעמים, היינו שלם בפניו, ומכל מקום נראה לי דאם הוא חולק על אביו ויש עוד אחר שאומר כאביו והוא רוצה למתור דעתו כדעת החולק על אביו, לא חזיר שם אביו אלא שם האחר, כיון שיוכל לעשות דרך כבוד יעשה, ע"כ. (ה) בגדיו. מיהו מותר לתנעו דנין דמלקמן סעיף ט' בהג"ה, ע"ך [ערך ד]: (ו) בושין. כתב

אבא מורי, הריני כפרת משכבו", וכן כשחותם עצמו, חותם: "הריני כפרת משכבו", וכל זה דוקא בתוך י"ב חדש. ולאחר שנים עשר חדש, אומר: "זכרוננו לברכה", וכן הקדישים שנוהגין לומר הוא מטעם כבוד אב ואם, שמחייב לכבדו במותו:

ז חייב לעמד מפני אביו ואמו כמלא קומתו. ונראה לי, דדינו כרבו מבהק, בסימן רמ"ב, דהינו משיראם מרחוק מלא עיניו, עד שיתפסה ממנו, או עד שישב. ואינו חייב לעמד אלא שחרית וערבית, אם לא בפני אחרים שאינם יודעים שכבר עמד בפניהם. ויש אומרים דאפילו מאה פעמים ביום חייב. ואם הם בעליה והבן למטה, בקרקע, אין צריך לעמד לפניהם, כיון שהם ברשות בפני עצמם:

ח איזה מורא, לא יעמד במקום המיוחד לו לעמד שם בסוד זקנים עם חבריו להתיעץ, מפני שנראה שהוא מחשיב עצמו מכלל אנשי העצה ומשנה את עצמו לאביו. ולא יעמד במקום המיוחד לאביו להתפלל שם, ולא ישב במקום המיוחד לו לישיב שם בביתו, אלא יעמד לפניו כעבד לפני רבו, ולא יסתור את דבריו, ואם אביו חולק עם אחר, בין בדבר הלכה או בשאר ענינים, לא מבעיא שלא יאמר: נראין דברי פלוני, דאם כן סותר דבריו. וכל שכן שלא יאמר: אין האמת כדבריו, אלא אפילו אם נראין לו דברי אביו לא יאמר בפניו: נראין דברי אבא, שזה זלזולת לאביו, שמראה שדעתו מרעית יותר מדעת אביו, אלא אם יש לו תשובה לדברי החולק ישיב לו. ודוקא בפניו, אבל שלא בפניו מתר לומר נראין לי דברי אבא, שאדרבה, זה כבוד אביו. ואפילו לחלק על אביו מתר שלא בפניו. ומיהו אם יש אחר שסובר כדעת אביו, והוא רוצה לחלק על סברת אביו, כיון שיש אחר, לא יזכיר שם אביו, אלא יאמר דעת אותו האחר דסובר כאביו (ט"ז). ולא יקראנו בשמו לא בחייו ולא במותו, אלא אומר: "אבי מורי" ו"אמי מורי" ^{אומר החכמה} היה שם אביו בשם אחר, והוא שם פלאי, שאין רגילין בו, שלא בפניו יש מתירין, וכן אם הוא שם שרגילין בו הרבה בני אדם, כגון: אברהם, יצחק וכו', וכיוצא בו, יש מתירין לקרות בהן אחרים אפילו בפניו. ויש אוסרין בפניו. ומכל מקום עכשו מקלין בו דמסתמא אביו מוחל.

ט מי שנטרפה דעת אביו ואמו, ישתדל לנהג עמהם כפי דעתם, עד שירחמו. ואם אי אפשר לעמד בזה, ילך לו ויעמיד אחרים לנהגם כראוי, כדי שלא יבואו לידי בזיון:

י ראה אביו שעבר על דברי תורה, לא יאמר לו: אבא, עברת על דברי תורה, אלא יאמר לו: "אבא, כך וכך פתיב בתורה", כאלו שואל ממנו, ולא כמזהירו, והוא יבין מעצמו ולא יתבייש. ואם אמר שמועה בטעות, לא יאמר לו: "טעית", ואפילו בדבר הלכה, לא יאמר לו: "לא תתני הכי":

יא עד היכן מוראם וכבודם, היה הבן לבוש בגדי חמודות ויושב בראש הקהל,

ומה שהקשת מרב יהודה שאמר הכי אמר שמואל בקידושין דף ע' בשמו לבב בלא שום תואר שזה האסור לכו"ע, ושמואל היה רב מובהק דר' יהודה הוא ודאי קושיא גדולה, שדוחק לומר שגם הגמ' לא נקטה ממש הלשון כמו שאמר ר' יהודה ור' יהודה אמר באמת הכי אמר רבי שמואל או שמואל רבי ובגמ' נקט כמו בכ"מ שליכא שום תואר על שמואל וצ"ע.

והנני אביך אוהבך בלוג.

משה פיינשטיין

פיינשטיין

פימן קלד

בענין בן שאינו נעשה גוה"ד, ובהכאה לאב בעל עברות שלא עשה תשובה

ר"ח מג"א תשי"ט.

מע"כ בני יקירי הרה"ג מהר"ר דוד שליט"א.

מה שהקשת במכות דף י"ב שמשמע מפרש"י במה שאין הבן נעשה גואל הדם שהוא משום דמחהר על כבודו דלכן פי' במה שמוקים בגמ' הא דתניא בנו נעשה לו גוה"ד בבנו של הרוג שהוא בן בנו של רוצח ואינו מוזהר על כבודו, הא הוא משום חיוב איסור הכאה דאביו דזה ודאי ליכא באבי אביו. הנכון לע"ד דרש"י סובר כהרמב"ם פ"ה מממרים הי"ג דאפילו בלא עשה האב תשובה אסור להבן להכותו ולקללו וכן משמע מלשון רש"י בסנהדרין דף פ"ה דלא כתב בבעיא מיניה דרב ששת שאיירי בעשה תשובה, וגם הא מוכרח דאם בעשה תשובה איך פשיט ר' ששת מסברתו דאחר מי התירו אלא כבוד שמים עדיף דכ"כ רשאי הבן, הא בעצמו תירץ הברייתא דמחלק ביוצא ליהרג בין בנו לאחר וא"כ אפשר שגם לקיום המצוה דהכאה וקללה דב"ד גמי יש חלוק. אלא ודאי שאיירי בלא עשה תשובה, וע"ז מסיק רבה ב"ר הונא ותנא דב"ר ישמעאל שאין הבן נעשה שליח דלא כר' ששת ומה שאמר שם הגמ' גם לענין הבן בעושה מעשה עמך צריך לומר שהוא רק לענין שפטור ממיתה, וכן סובר הרי"ף ביבמות דף כ"ב והובא לשונו בכ"מ פ"ו מממרים הי"א וכדאיתא בלח"מ בפ"ה שם. והנה ברובא בשוגג פשוט שאין להחשיבו אינו עושה מעשה עמך, דאף דהוא חוטא לענין שחייב גלות והותר

דוד אפשר לתרץ שהוא ג"כ תואר שכסא הוא כינוי למלכות, ויקשה רק למהרש"ל ונצטרך לומר לדידיה שהיה זה תפלה להשי"ת. אך מה שאמר שלמה לאביתר כי נשאת את ארון ה' לפני דוד אבי, וכן מה שאמר לבניהו ואבי דוד לא ידע יקשה למהרש"ל. ומשכונתו במיתת אדוניו שג"כ אמר ויושיבני על כסא דוד אבי יש אולי לתרץ דהשבועה הוא ג"כ לפני השי"ת שהוא כמו בתפלה, אבל ממה שאמר לאביתר ובניהו יקשה. ויהיה מזה ראיה למה שאתה כותב שמוכרחין לומר שאין להוכיח מהפסוקים שאולי אמרו בלא הזכרת השם אבל בכתיבה נאמר ברוה"ק לכתוב השם. ולכן אין להקשות מאדוני משה כלאם שהקשה הפר"ח על הש"ך שהביא בפ"ת סק"י.

ומאדוני משה נראה שבלו"ז לא קשה דכיון שאמר יהושע שחייבין כליה כמרדו בשמים אין לך כבוד גדול מזה, ולא איכפת לן שוב במה שמזכיר את שמו. והטעם שהזכיר את שמו אפשר שכוונת יהושע בזה הוא לומר שאף שאתה משה שהוא עניו מכל אדם גמי חייבים כליה. ומכיון שליכא קושיא על הש"ך יש להחמיר כדבריו, ובפרט שכתב שכן נוהגין. וטעם הרמ"א שאוסר לקרות לאחרים ששםם כשם אביו בפניו אף כשאינו שם פלאי בסימן ר"מ סעיף ב', הוא כטעם הט"ז שם סק"ה שהרי יסבור אביו שקורא אותו וכן מי שעומד לשם יסבור כן. ולכן אם הוא באופן שאין מקום לטעות יהיה מותר אף להרמ"א, כגון כשאף אחרים רגילין לקרות לאביו בשם ר' פלוני ואם אף האחרים יקראו בהשם לבד לא יטעה האב לחשוב שקוראין אותו יהיה מותר אף להרמ"א גם להבן לקרא להאחר ששמו כשם אביו ולו רגילין לקרא בשמו לבד. וכן במקומותינו שהבנים קורין לאביהן רק אבא הרי לא יטעו כלל לחשוב שקורא בהשם שהזכיר לאביו, אין לאסור אף להרמ"א. ונמצא שבמקומותינו לכו"ע מותר לקרות לאחרים בשמן אף ששמן כשם אביו אם אין השם פלאי, דאם הוא פלאי יש לאסור אף במקומותינו דכיון ששם זה לא שכיח יבואו לחשוב שקורא לאביו בשמו אף שלא שכיח שבנים יקראו לאביהם בשמו.

וכל זה בסתם אבל כשמחל אביו או בידוע שאינו מקפיד אין לאסור בכל אלו. אבל עיין ברעק"א שם סעיף י"ט בשם הרדב"ז והביאו גם בפ"ת ס"ק ט"ז שמצוה איכא אף במחל האב על כבודו, וא"כ יש לזהר למצוה בעלמא, אבל ממילא בדבר שפליגי הפוסקים כהא דהזכרת שמו עם תוארים שפליגי מהרש"ל והגר"א ומצפה איתן, וכגון לקרא לאחרים ששםם כשם אביו בפניו באינו שם פלאי שפליגי הרמ"א והדרישה יש להקל ולא לזהר אף למצוה.

תשובות מהרי"א **א** **<יהודה יעלה>** אסאד, יהודה בן ישראל עמוד מס': 303 הודפס ע"י אוצר החכמה

בגד אדום לאשה בזה"ז

עח. הוי עובדא בתקופה שבתי שתחי' למדה בסמינר קבלה סודר (אפודה) אדום, לבשה אותו גם כשהלכה לסמינר, שם העירו לה על שלובשת מלבוש אדום. שאלתי את מו"ר (שליט"א) זצוק"ל וספרתי לו. ענה לי מו"ר בזמננו הנשים לובשות אדום ומותר. (בתי שתחי' אומרת שאמרתי לה בשם מו"ר שאם כבר יש הבגד מותר ללבוש אבל לכתחלה לא לקנות). (א"ה, עי' ביו"ד סי' קע"ח ס"א ברמ"א ועי' בכ"מ ריש פי"א מהל' עכו"ם מה שכתב בשם מהרי"ק ומשמע להדיא כמו שאמר מו"ר (שליט"א) זצוק"ל, שכתב על הספרא שאוסר לצאת בארגמן (בגד אדום וכו') שאסרו רק מלבוש המיוחד להם משום פריצות אבל כשאנו מלבוש המיוחד להם על דרך זו אין עליו איסור כלל ללבשו ע"כ. וזה שאמר מו"ר זצוק"ל בזמננו הנשים לובשות אדום והיינו שצבע האדום רגיל בבגדים כמו שאר הצבעים ואינו מתייחד צבע האדום לפריצות כמו שהי' בזמניהם).

מרן החזו"א לא קרא בשם אביו גם לאדם אחר

עט. אביו של מרן החזו"א זצוק"ל נקרא הגאון ר' "שמריהו יוסף" זצ"ל וקראוהו העולם רק בשם אחד ר' שמריהו. נכדו בן בתו אחותו של מרן נקרא על שמו "שמרי" יוסף" אמנם העולם קראוהו שמריהו (שמרל) שם אחד כמו סבו, וזכרני שמרן החזו"א לא קראו בשמו רק קרא לו "הקטן" "דער קליינער" משום שמרן לא רצה לקראו בשם אביו משום מורא אב שזה בין בחייו בין במותו. ואמר לי הגר"ק שליט"א משום ששם שמריהו הוי שם פלאי (וכמבואר בש"ע יו"ד סי' ר"מ ס"ב) ששם פלאי לא יקרא גם אחרים בשם אביו גם שלא בפניו, וכן כאן אביו הרב והנכד נקראו שניהם באותו שם אחד בלבד "שמריהו", לכן לא קראו מרן בשמו. אביו של מו"ר שמו הי' הרה"ח ר' חיים פרץ ז"ל ואמר לי הגר"ק שליט"א שמו מלידה הי' פרץ בלבד והוסיפו לו בחלי חיים וקראו לו העולם בשני השמות יחד "חיים פרץ", מו"ר (שליט"א) זצוק"ל נתן שם לבנו בברית "חיים יוסף שמריהו", ובמציאות קראוהו אביו ואמו רק חיים, מו"ר זצוק"ל אמר לי הרבה פעמים "בני חיים", וכן העולם קוראו ר' חיים שליט"א. (עי' ארחות רבנו ח"א עמ' ער"ה אות נ').

הנהגת מו"ר בהזכרת שם אביו ואמו

פ. שמעתי כשאחד מקרובי שאל את מו"ר (שליט"א) זצוק"ל מה הי' שם אביו ואמר לו "חיים פרץ" רק איני זוכר אם אמר גם "ר" או "חיים פרץ" בלבד. פעם אחרת ראיתי כשקראו למו"ר לעלות לתורה במנין בביתו שמעתי שאמר מעצמו את שמו בן ר' חיים פרץ, אני כששאלתי את מו"ר את שם אמו כדי להתפלל עליו על יד הכותל